

Ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-055-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо
суроғаи: 734025, шаҳри Душанбе, хиёбони
Рӯдакӣ, 17.

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Ризоқулов
Тӯрақул Рабимқулович ба диссертатсияи Солиев Бехрузҷон Назарович
дар мавзӯи «Таҳлили иқтисодӣ-омории шартҳои қарзи бонкӣ», ки барои
дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси
08.00.12 – Ҳисоби муҳосибӣ, аудит ва омор пешниҳод шудааст.

Мубрам будани мавзӯи таҳқиқот.

Дар шароити муосир хусусан давраи ҳасосе, ки ҷаҳонро ба таҳлуқа
афтондааст (COVID-19) омӯзиши шартҳои қарзи бонкӣ яке масъалаҳои
баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли мубрам аст, зеро ин
нишондиҳанда дар тавсифи вазъи мунтазами иҷтимоиву иқтисодии
Ҷумҳурии Тоҷикистон мавқеи муҳимро мебозад. Аз дигар тараф,
шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ нишондиҳандаест барои татбиқи
самарабахши сиёсати пулию қарзӣ ва рушди устувори иқтисодии
кишвар мусоидат менамояд.

Муҳимияти мавзӯи таҳқиқшаванда аз ҷониби Асосгузори сулҳу
ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,
муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни вохӯриашон бо кормандони соҳаҳои
молия, андоз, гумрук ва бонкдорӣ кишвар чунин қайд намуданд:

“... саҳми низоми бонкӣ дар рушди иқтисодиву иҷтимоӣ, махсусан,
саноатикунории кишвар калон буда, фаъолияти муътадили иқтисодӣ
аз сифат ва гуногуннамудии хизматрасониҳои бонкӣ вобастагии зиёд
дорад.

Роҳбарони ташкилотҳои қарзӣ бояд дар самти паст намудани фоизи
қарзҳо корбарӣ намуда, ҷихати осон намудани дастрасии аҳоли ва
соҳибкорон ба воситаҳои молиявӣ тадбирҳои зарурӣ андешанд”.
Дар Паёми Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба

Маҷлиси Олӣ дар соли 2019 низ чунин дарҷ гардидааст: “Бонки миллии Тоҷикистон, Бонки давлатии амонатгузори Чумҳурии Тоҷикистон - “Амонатбонк” бояд ҷиҳати ба таври назаррас зиёд намудани ҳаҷми қарздиҳӣ ба соҳаҳои иқтисодиёт, алалхусус, бахшҳои истеҳсоли ва паст кардани фоизи он чораҳои таъхирнопазир андешад”.

Дар кори диссертатсионии тақризшаванда дуруст қайд гардидааст, ки барои мукамалгардии арзёбӣ ва таҳлили ҳамаҷонибаи шартҳои дастрасӣ ба қарзҳои бонкӣ дар баробари истифодаи маълумоти ҳисоботҳои оморӣ, инчунин истифодаи маълумоти назарсанҷӣ (пурсиш) ба мақсад мувофиқ мебошад. Ҳамзамон, бояд қайд намуд, ки шартҳои қарзи бонкӣ талаботи махсусест, ки аз ҷониби ташкилоти бонкӣ ба мизоч барои дастрасӣ намудан ба қарз пешниҳод карда мешавад ва аз дигар ҷониб, мизоч қабул кардан (ё рад кардан)-и талаботи пешниҳодгардидаи бонкро муайян менамояд. Муҳтавои дастрасии қарзҳои бонкӣ на танҳо аз рӯи омили нархӣ - сатҳи меъёри фоизи (ё меъёри фоидаи) қарзи бонкӣ, инчунин аз рӯи доираи васеи омилҳои ғайринархӣ, бахусус, муҳлати қарз, ҳаҷми қарзҳои дарозмуҳлат ва кӯтоҳмуҳлат, талабот ба ҳолатҳои молиявии қарзгир, таъминнокии қарз ва ғайра муайян карда мешавад. Мушоҳида мегардид, ки давоми давраи тадқиқшаванда ҳолати вазнинтар (ё сабуктар) гардидани шартҳои дастрасии қарзҳои бонкӣ ба тамоюли рушди иқтисоди миллӣ мусоидат менамояд.

Муҳимияти мавзӯи интиҳобгардида инчунин бо ислохотҳои, ки дар мамлакат гузашта истодааст, вобастааст ва вазифаи аввалиндарача ин беҳдошти самарабахши сиёсати пулию қарзӣ ва рушди устувори иқтисодиёти кишвар, инчунин омӯзиши омилҳои таъсиррасон мебошад.

Аз ин рӯ, барои баҳодиҳии воқеии шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ, бояд нишондиҳандаҳои мавриди омӯзиш қарор ёбанд, ки объекти талаботи соҳибкорон ва субъектҳои дигари хоҷагӣ ба қарзҳои бонкӣ бошанд ё ба сатҳи қонеъгардонии талаботҳои иҷтимоиву иқтисодӣ,

субъектҳо таъсири мусбат расонанд. Дар ин замина, зарурияти омӯзиши иқтисодӣ-омории масъалаи кайд гардида ба миён меояд.

Ҳамин тариқ, чӣ хеле, ки дар боло кайд намудем, мавзӯи диссертатсияи тақризшаванда актуалӣ буда, пешбурди таҳқиқот дар ин самт сари вақтӣ ва актуалӣ мебошад, ки дар он ҳалли муаммоҳои ҷойдошта дар самти беҳдошти самарабахши сиёсати пулию қарзӣ ва рушди устувори иқтисодиёти кишвар мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Хулоса, мавзӯи диссертатсияи тақризшаванда дар шароити кунунии Ҷумҳурии Тоҷикистон мубрам буда, омӯзиши иқтисодӣ-омории он аз манфиат ҳолӣ намебошад. Зеро дар диссертатсия ҳам ҷабҳаҳои назариявӣ ва ҳам методологии ин мавзӯъ аз назари омӯрӣ таҳқиқ гардида, натиҷаҳои илмии асоснокшуда пешниҳод карда шудаанд.

Сатҳи асоснокии муқаррароти илмӣ, пешниҳодҳо ва хулосаҳои диссертатсия

Қисмати назариявӣю методии таҳқиқоти диссертатсионӣ ба асарҳои олимони хориҷӣ ва ватанӣ, ки ба таҳқиқи ҷабҳаҳои назариявӣю методологии омӯзиши шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ бахшида шудаанд, асос ёфтааст.

Бартарии диссертатсияи мазкур дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф муаммоҳои ҳалнашударо дар самти дастрасии қарз, сиёсати бонкдорӣ, ҳамзамон ҳамчун омили таъсиррасон ба беҳдошти сатҳи зиндагии аҳоли ва самарабахши сиёсати пулию қарзӣ бо низоми нишондиҳандаҳои тавсифкунандаи он асоснок кардааст.

Дар раванди таҳқиқот муаллиф аз усулҳои диалектикӣ, риёзӣ, гурӯҳбандии аналитикӣ (таҳлилӣ), бузургии миёнаи параболӣ, усули индексӣ, усули коррелятсионӣ ва регрессионӣ, усули коэффитсиенти таъмини иқтисодиёт бо қарзҳои бонкӣ, нишондиҳандаи бисёраъзои рангаи коррелятсия (конкордатсия), коэффитсиенти коррелятсияи рангаи Ч. Спирмэн, дисперсия, модели иқтисодӣ-омӯрӣ ва барномаҳои

муосири омории коркард ва таҳлили маълумотҳо ба монанди Excel истифода шудаанд.

Сохтор ва мундариҷаи кор

Вазифаҳое, ки муаллиф дар кори диссертатсионӣ гузоштааст ба ҳадафи таҳқиқот мувофиқат мекунад. Сохтори диссертатсия мантиқан дуруст буда ба мундариҷаи таҳқиқот мутобиқат менамояд. Хулоса ва тавсияҳои пешниҳодшавандаи муаллиф аз ҷиҳати илмӣ асоснок кардашуда ва дақиқ мебошанд. Зеро онҳо ба асосҳои методологӣ, назариявӣ ва маълумотҳои мушоҳидавии таҳқиқотӣ таъяс мекунанд.

Диссертатсияи мазкур яке аз таҳқиқотҳои илмии нахусттін дар соҳаи омор мебошад, ки он бо забони давлатӣ омода ва таҳия гардидааст. Диссертатсия равандҳои асосии таҳлили иқтисодӣ-омории шартҳои дастрасии қарзи бонкиро дар бар мегирад, ки яке аз масъалаҳои мубрам мебошад.

Кори диссертатсионӣ аз муқаддима, се боб, нух зерфасл, хулоса ва тавсияҳо, рӯйхати адабиёт аз 117 номгӯй ва замимаҳо таркиб ёфта, дар маҷмӯъ аз 148 саҳифаи матни компютерӣ иборат мебошад. Диссертатсияи мазкур 2 расм, 1 нақша, 23 ҷадвал ва 9 диаграммаро дар бар мегирад.

Дар муқаддима мубраи ва зарурати баргузори таҳқиқоти диссертатсионӣ муайян карда шуда, дараҷаи азхудшудаи масъалаи илмӣ, заминаҳои назариявӣю методологии таҳқиқот, ҳадаф ва объекти таҳқиқот, мавзӯ, масъалаҳо, усулҳо, соҳа, ва **марҳилаҳои таҳқиқот**, пойгоҳи асосии иттилоотӣ ва озмоишии таҳқиқот, эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсионӣ, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот ва дигар нуқтаҳои ҷимояшавандаи диссертатсия қайд карда шудаанд.

Аз ҷумла, муаллиф дар ин қисмат дуруст қайд намудааст, ки омӯзиши шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ аз муайянсозии як нишондиҳанда ё ҳалли як масъалаи марбут ба ташкилоти бонкӣ ғайриимкон аст, зеро объекти таҳқиқот маҷмӯи талаботҳои субъектҳои

хочагидор мебошад, ки он низ баробари тағйирпазирии иқтисодиёт рушд мекунад ва зарурият ба миён меояд, ки нишондиҳандаҳои сиёсати пулию қарзӣ ва дигарҳо дар ҳампайвастагӣ мавриди таҳқиқ қарор гиранд. Ҳадафи асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ таҳлили иқтисодӣ-омории шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ, дар ин замина таҳияи пешниҳодоти илман асосноккардашуда ва тавсияҳои амалӣ барои беҳдошти сиёсати пулию қарзӣ мебошад.

Боби аввали кори диссертатсионӣ “Асосҳои назариявӣ ва методологии тадқиқоти омории таъсири шартҳои қарзи бонкӣ ба рушди иқтисодиёти миллӣ” номгузорӣ карда шуда, аҳамияти омӯзиши моҳият ва нақши шартҳои қарзи бонкӣ дар рушди иқтисодиёти миллиро дар бар гирифта, (сах. 13–27), дар ин боб таснифоти нишондиҳандаҳои омории шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ, таърифи омории илман асосноккардашуда ва сохтори ташаккулёбандаи низоми нишондиҳандаҳои омории, ки барои арзёбии шартҳои қарзи бонкӣ истифода мегарданд, дида баромада шудаанд (сах. 13–40). Ҳамчунин дар ин боб таҳлили динамикаи ММД ва бақияи қарзҳои бонкӣ ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ аз рӯи соҳаҳо дар солҳои 2015-2018 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда шудааст (сах. 24). Муаллиф дар асоси омӯзиши маводҳои илмӣ– назариявӣ мафҳуми илман асоснокгардидаи шартҳои дастрасии қарзи бонкиро пешниҳод намуда, вобаста ба он омилҳои муайянкунандаи динамикаи ММД ва бақияи қарзҳои бонкӣ ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ аз рӯи соҳаҳо тартиб додааст, ки қобили қабул мебошад, чунки то ин замон аз нигоҳи омории шарҳи ин мафҳум пешниҳод нагардидааст. Ҳамзамон, муаллиф дуруст қайд намудааст, ки таъмин ва истифодаи самаранокии истифодабарии қарз дар соҳаҳои мухталифи кишвар метавонад боиси беҳдошти рушди иқтисодиёти миллӣ гардад.

Дар боби дуюм “Усулҳои таҳлили таъсири нишондиҳандаҳои омилҳо ба сатҳи таъмини иқтисодиёт бо қарзи бонкӣ” муаллиф бо услуби махсуси омории таҳлили сатҳ ва динамикаи таъмини иқтисодиёт бо

қарзи бонкиро гузаронида, динамикаи сохтори қарзи бонкӣ ва баҳодихии оморӣ онро дида баромадааст.

Инчунин дар боби мазкур арзёбии оморӣ сохтори шартӣ дастрасии қарзи бонкӣ, ки нишондиҳандаи асосии сиёсати пулию қарзӣ доништа мешавад, мавриди таҳқиқи илмӣ қарор гирифтааст.

Модели иқтисодӣ-оморӣ таҳлили омилӣ таъмини иқтисодиёт бо қарзи бонкӣ ва андозагирии оморӣ таъсири индикаторҳои асосии шартҳои қарзи бонкӣ ба рушди иқтисодиёт бахшида шудааст. Дар боби мазкур, сах. 56-60 муаллиф сатҳи таъмини иқтисодиёти Тоҷикистон бо қарзи бонкӣ таҳлил намуда ошкор кардааст, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон суръати миёнасолонаи пастшавии сатҳи умумии таъмини иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қарзи бонкӣ 12,0%, аз ҷумла бо пули миллӣ - 2,5% ва асъори хориҷӣ - 17,5%-ро ташкил медиҳад. Дар сах. 60-64-и диссертатсия (ҷадвали 4) муаллиф нишондиҳандаҳои **таъсири коэффитсиентҳои фардӣ таъмини иқтисодиёт бо қарзҳо бо пули миллӣ ва асъори хориҷӣ ба динамикаи коэффитсиенти умумӣ таъмини иқтисодиёт бо қарзҳои бонкӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро** таҳлил намуда, мантиқан дуруст баҳогузорӣ кардааст.

Дар анҷоми таҳқиқоти боби мазкур, муаллифи диссертатсия такмил додани усулҳои оморӣ вобаста аз амалӣ намудани ҳодисаҳои гуногуншакл ва мураккаби иқтисодӣ зарур мешуморад. Аз ин лиҳоз, дар таҳқиқоти мазкур, усули махсуси оморӣ - ҷудо кардани коэффитсиенти умумӣ ба коэффитсиентҳои фардӣ алоҳида дар таҳлили сатҳ ва динамикаи таъмини иқтисодиёт бо қарзи бонкӣ истифода бурда шудааст.

Дар боби сеюми диссертатсия “Ташкил ва инкишофи таҳқиқоти оморӣ шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ” муаллиф доир ба ташкили таҳқиқоти оморӣ шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ, истифодаи индексҳои шартҳои қарзӣ дар таҳлили бозори қарзи бонкӣ ва дурнамои самтҳои рушди таҳқиқоти оморӣ шартҳои қарзи бонкиро ошкор кардааст. Бевосита муаллиф дар боби мазкур қайд менамояд, ки барои

таҳлилгарони бозори қарзи бонкӣ бошад, дастрасии чунин маълумотҳо қариб ки ғайриимкон аст, ҳамчун қоида, онҳо метавонанд аз манбаъҳои иттилоотии расмии бонкӣ танҳо маълумотҳоро дар бораи меъёри миёнаи фоиз, муҳлат ва ҳаҷми қарзҳои додашуда дастрасӣ намоянд. Албатта, маълумотҳои мазкур, дар аксари ҳолатҳо барои гузаронидани таҳлили самарабахши бозори қарзӣ нокифоя мебошанд. Ҳамзамон хусусияти истифода бурдани индекси “NetPercen - tage” ва “индекси диффузионӣ”-ро ба он ҳолат асоснок намудааст, ки ҳисоби индексҳои мазкур дар асоси маълумотҳои назарсанҷии шартҳои қарзи бонкӣ ҳисоб карда мешаванд.

Ҳамин тавр, муаллиф тавсия медиҳад, ки мувофиқатии шартҳои қарзҳои бонкӣ бо динамикаи нишондиҳандаҳои омори макроиқтисодӣ қобилияти бонкҳои кишварро дар сектори ғайримолиявӣ аз ҳисоби таҳлили ҳолати молиявии қарзгирони амалкунанда ва потенциалиро инъикос менамояд, ва дақиқан ин имконият медиҳад, индексҳои шартҳои қарзҳои бонкиро ба сифати индикаторҳои пешгузар, ки перспективаи рушди вазъиятро дар сектори ғайримолиявии иқтисодиёт нишон медиҳад, истифода бурда шаванд. Дар қисмати интиҳои боби сеюм (саҳ. 126) муаллиф самтҳои муҳими таҳқиқоти шартҳои қарзи бонкро ин васеъ намудани базаи таҳқиқот, хусусан дар сатҳи минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон арзёби намудааст. Зеро ки дар минтақаҳои кишвар ташкилотҳои қарзӣ ва воҳидҳои сохтории онҳо нобаробар ҷойгир шудаанд. Вобаста аз ҷойгиршавии нобаробари ташкилотҳои қарзӣ ва воҳидҳои сохтории онҳо, дар минтақаҳои кишвар бозори қарзи бонкӣ низ хусусиятҳои дастрасии худро барои соҳибкорон ва аҳоли менамояд. Комилан, ҳолати мазкурро дар оянда на танҳо ба таҳлили омории шартҳои дастрасӣ дар бозори қарзии ташкилоти бонкӣ дар маҷмӯъ, инчунин, дар сатҳи минтақаҳои алоҳидаи кишвар ниёз доштанро дастгирӣ менамояд. Аз ин лиҳоз, қайд менамояд, ки (саҳ. 127) яке аз вазифаҳои муҳими омори бонкӣ ин ошкор намудани фарқиести дастрасии

аҳоли ба хизматрасониҳои бонкӣ, бахусус қарзгирӣ дар сатҳи минтақаҳои кишвар ба ҳисоб меравад.

Дар баҳши хулоса ва пешниҳодҳо натиҷаҳо ва тавсияҳои мушаххаси илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ баён ва ҷамъбаст гардидаанд.

Дар қисматҳои ҷамъбасти рисола феҳристи адабиёти истифода шуда, ки аз 117 номгӯй иборат аст, оварда шудаанд.

Этимоднокии баёниҳои илмӣ, хулосаю тавсияҳои дар диссертатсия овардашуда

Бо гузаронидани таҷрибаҳо, дақиқии маълумотҳо, кифоягии ҳаҷми маводҳои таҳқиқотӣ, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқотҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ пешниҳод карда шудааст.

Камбудихо ва норасоии диссертатсия

Дар баробари баргариҳои дар боло номбаршуда диссертатсия аз камбудихо низ ҳолӣ нест, ки ба қисме аз онҳо бояд тавачҷуҳ зоҳир намоем.

1. Хуб мешуд, агар мундариҷаи боби сеюми қисми диссертатсионӣ (маҳсусан, зербобҳои сеюм) аз ҷиҳати илмӣ таҳрир карда шуда бо номи боб мусоидат мекарданд ва ҷамъҳои асосии тақмили нишондиҳандаҳои омории шартҳои қарзи бонкӣ бо дурнаморо дар шароити муосир дар бар мегирифтанд.

2. Дар саҳифаи 47-уми диссертатсия муаллиф пешниҳод менамояд, ки нишондиҳандаи ошқор намудани фарқияти дастрасии аҳоли ба хизматрасониҳои бонкӣ дар минтақаҳо истифода намоем, аммо ин нишондиҳанда дар сатҳи минтақаҳои ҷумҳурӣ баррасӣ нашудаанд. Агар таҳлили омории ин нишондиҳанда сурат мегирифт, сифати қор боз ҳам беҳтар мешуд.

3. Муаллиф дар боби дуюм таъсири нишондиҳандаҳои омилҳо ба сатҳи таъминнокии иқтисодӣ бо қарзи бонкро пешниҳод намудааст,

аммо дар диссертатсия таҳлили омории на ҳаммаи ин омилҳо пешниҳод гардидаанд.

4. Дар саҳифаи 109 аввалин таҳлили шартҳои қарзӣ дар иқтисодиёти ҷаҳон, инчунин дар саволи 3.1 қайд гардидааст, баҳои миқдории шартҳои ғайринархӣ қарзи бонкӣ аз тарафи Низоми захиравии федералии ИМА амалӣ кунонидашуда оварда шуда, нисбати ин масъала ба фикри мо, хуб мешуд, ки моҳияти истифодабарии Низоми захиравии федералии ИМА мутобиқ ба кишварамон бо тарафҳои мусбӣ ва манфӣ оварда мешуд.

5. Дар қори диссертатсионӣ ғалатҳои имлоию техникӣ ва таҳрири мавҷуданд, ки баҳсталаб буда, фаҳмидани фикри муаллифро душвор мегардонанд.

Камбудихои номбаршуда характери тавсиявӣ дошта осон ислоҳшавандаанд ва ба сифат ва арзиши илмӣ диссертатсияи иҷрошуда таъсир расонида наметавонанд.

Хулоса

Қори диссертатсионии Солиев Бехрузҷон Назарович дар мавзӯи «Таҳлили иқтисодӣ-омории шартҳои дастрасии қарзи бонкӣ» дар сатҳи баланди илмӣ-методӣ иҷро гардида, қори мустақилонаи илмӣ ба итмом расида мебошад.

Диссертатсия натиҷаи таҳқиқоти бисёрсолаи унвончӯ буда, натиҷаҳои ба дастамада боварибахш мебошанд ва бешубҳа арзиши муайяни илмию амалӣ доранд. Тавсияҳои диссертатсия метавонанд ҳангоми қорқард ва тақмилдиҳии механизмҳои арзбӣ ва идоракунии самарабахши сиёсати пулию қарзӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда шаванд.

Автореферати рисолаи номзадӣ мақсад ва муҳтавои асосии таҳқиқотро пурра дар бар мегирад ва мувофиқи талаботи мавҷуда тайёр қарда шудааст.

Ҳамин тариқ диссертатсияи Солиев Б.Н. ба талаботи муқаррарнамудаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба омода намудани рисолаи номзадӣ ҷавобгӯй буда, муаллифи он барои дарёфти унвони номзоди илмҳои иқтисодӣ аз ҷиҳати ихтисоси 08.00.12 – ҳисоби муҳосибӣ, аудит ва омор арзанда мебошад.

Муқарризи расмӣ:

**Доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор,
муовини ректор оид ба илм ва инноватсияи
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва
сиёсати Тоҷикистон**

Ризоқулов Т.Р.

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти
Сӯғд шаҳри Хучанд, 17-мк-н, хонаи 1, Телефон: +992(3422)2-38-11,
E-mail: tsulbp@rambler.ru
Суроғаи элек.: t_rizokulov@mail.ru
Телефон: (+992) 3422 23594

Имзои доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор
Ризоқулов Т.Р-ро тасдиқ мекунам,
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсус

Мирпоччоев И.Х.